

DINU C. GIURESCU

(1929–2018)

PROFESORUL

Nu am crezut sau gândit vreodată că am să scriu la trecut despre Profesor! El se identifică perioadei mele de formare, de afirmare și de maturitate. L-am avut alături, ca sprijin, sfătuitor și alinător al multor dureri și neîmpliniri o lungă perioadă de timp, *o viață* așa putea spune: 47 de ani!

Fiind admis, prin concurs, în 1971, la secția Istoria și Teoria Artei (ITA) a Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu”, l-am avut profesor, încă din primul an, la cursul de Istoria Civilizațiilor – de fapt, un curs superior de istorie ce oferea o viziune absolut nouă pentru acele timpuri asupra acestei științe pe care materialismul dialectic o alterase după 1948. Era un curs ce se potrivea perfect personalității complexe și distinse a Profesorului! Ne era prezentată istoria din alte puncte de vedere, al vieții cotidiene, al societăților în evoluția lor, al mentalităților, al culturii materiale. Era pasionant! Nu mai eram plictisiți, ca în liceu, cu fapte și date stricte, cu anii de domnie ai vreunui voievod sau aceia ai unei lupte celebre a cărei desfășurare trebuia să o memorăm corect ci ni se vorbea despre incursiunile vikinge, despre seniorii feudali apuseni, despre cultura și artele în vremea lui Charlemagne, despre jocuri cavalierești și vânători regale, despre dotarea unei armate în Evul Mediu, despre diferența dintre cavaleria grea a principilor creștini și aceea ușoară a sarazinilor, despre bazileii bizantini și artele somptuoase din palatele lor constantinopolitane. Apoi ne purta prin Renaștere, prin literatura ei care își găsea ecou în plastică. Încet, dar sigur, parcurgeam conduși de Profesor, epocă după epocă, până arpoape de pragul epocii moderne. Nume sonore precum Harald Harfagr și Rollo vikingul, Gisbert de Lotharingia, Udo de Neustria și Eberhard de Franconia, împărăteșele Teophano și Irina, Balduin de Flandra și Vasile Bulgaroktonul mi-au rămas întipărite în minte de pe atunci. Cum, la fel, acela al unor istorici pe care ni-i evoca și ne îndemna să-i citim (cea ce am și făcut): Arnold Toynbee, Jacques Le Goff, Henri Focillon cu al său *Anul o mie*, Charles Diehl cu *Figuri bizantine*, Jakob Burckhardt și Fernand Braudel. Mulți dintre acești autori încă nu fuseseră traduși ori abia apăruseră tălmăcirile cărților lor majore. Profesorul îi citise în original și posedea o bibliotecă impunătoare, fapt ce ne impresiona profund.

Subiectul cursului ne-a captivat pe majoritatea dintre noi. Pe mine în mod special. Erau orele la care mergeam cu cel mai mare entuziasm. La aceasta contribuia și figura sa deschisă, simpatcă, atitudinea sa prietenoasă. Profesorul era înalt, puțin adus de umeri din cauză că stătea aplecat asupra cărților și manuscriselor. Avea un chip senin, un obraz proaspăt ras, rubicund și niște ochi foarte albaștri, blânzi, adesea întrebători și cercetători. Părul, deși rarit deasupra frunții, era încă blond-auriu. Totdeauna venea la cursuri corect îmbrăcat, chiar șic: costum, de obicei gri deschis, cravată sobră. În timpul lunilor mai calde (mai și iunie) își scotea sacoul și își susținea expunerea în cămașă dar își păstra cravata la gât. Nu l-am văzut niciodată, la curs, cu guler rabatu.

Nu întârzia niciodată la oră. Își scotea din servietă un teanc de fișe după care începea predarea. Nu impunea o distanță între catedră și banca studentescă, era prietenos, da noi nu îndrăzneau să depășim pragul unei bune-cuviințe, spre a ne apropia mai mult de el. (Șeful de catedră, Raul Șorban voia să devină popular și invita studenții la un atelier de pictură pe care-l avea pe Str. Franceză, unde-i omenea cu diverse bucate, glumea cu ei, pe unii și-i făcea un fel de acoliți care se înființau zilnic în acel loc spre a profita de o

aparentă protecție și familiaritate cu mai marele secției ce cultiva în jurul său un aer de boemă controlată...) Profesorul nu era din același aluat, avea o nobleță înăscută și nu mima popularitatea – el chiar o avea, fie și nemanifestă, din partea noastră. Singurul lucru pe care ni-l permiteam era folosirea prenumelui „Dinu” când ne refeream la domnia sa în limbajul nostru curent dar, evident, numai atunci când nu am fi putut fi auziți de vreun cadru didactic.

Fig. 1. Profesorul în mijlocul studenților anului IV I.T.A. De la S. la D.: Adrian-Silvan Ionescu, Petre Ghelelter, Anca Bratu, prof. Dinu Giurescu, Teodora Harșia, Marina Sabados, Andrei Cornea, Adriana Vrânceanu, Gheorghe Kazar, Vasile Borilă, Alina Șerbu, Boros Judit, Maria Iosifescu, noiembrie 1974, în curtea Secției I.T.A., Str. Transilvaniei.

Fig. 2. Profesorul în mijlocul studenților anului IV I.T.A. De la S. la D.: Adriana (Anda) Vrânceanu, Maria Iosifescu, Boros Judit, Vasile Borilă, Teodora Harșia (+2004), Anca Bratu (+ 2011), Andrei Cornea, Gheorghe Kazar (+2006), prof. Dinu Giurescu, Alina Șerbu, Petre Ghelelter, Marina Sabados, Adrian-Silvan Ionescu, noiembrie 1974, în curtea Secției I.T.A., Str. Transilvaniei.

Cald și părintesc, se simțea bine cu noi (era doar tatăl a două fete cu puțin mai mici decât noi). A acceptat, într-o pauză, să facă o fotografie în mijlocul nostru. S-au tras patru variante ale aceleiași imagini. Ne simțeam în largul nostru cu domnia sa: unul dintre noi, cu un flaut în mână, sufla în el aproape de urechea Profesorului și exact în creștetul unei colege; altul, care făcea pe „agentul sub acoperire” se ascundea după alții ori privea în jos sperând a nu fi recunoscut; colegele erau voioase, râdeau din tot sufletul și aveau țigarele aprinse. Profesorul zâmbea, afabil, înțelegător (Fig. 1, 2). Era în toamna târzie a anul 1974: Profesorul era tânăr, noi eram niște copii! M-am bucurat când, după ani, mi-a arătat că reprodusesese acea fotografie într-un volum de memorii.

Când mă aflu în anul al doilea, prin primăvara lui 1973, Profesorul m-a luat deoparte și mi-a spus: „Domnule Silvan, ești un tânăr studios, de viitor. Ar fi bine să devii membru de partid. Aceasta te-ar putea ajuta la repartiție și mai departe...” Apoi, parcă pentru a se explica față de mine (și chiar sieși) a adăugat: „Ce să facem... acestea sunt vremurile... trebuie să ne adaptăm lor...” I-am răspuns că nu mă simt încă pregătit să fac acest pas major. El a insistat: „Dragul meu, întreabă-l și pe tatăl tău pe care îl știu ca om foarte serios și înțelept.” (Fratele mai mare al tatei, fost ofițer de carieră, scos din armată în anii 50, trebuise să-și câștige existența făcând o meserie modestă, de normator pe un șantier, la Dragodana, fusese coleg acolo cu Profesorul când acesta fusese trimis, o vreme, la „munca de jos” pentru originea sa nesănătoasă.) M-am consultat cu părintele meu, arhitectul și portretistul Silvan, care m-a îndemnat a urma sfatul primit. M-am supus, cu rezervele de rigoare în sinea mea, acestei decizii și am depus o cerere la Cabinetul de Partid. După câțve timp s-a organizat o mare ședință de secție, deschisă (adică unde participau și aceia care nu erau membri de partid) unde s-au aflat majoritatea profesorilor, asistenților și studențimea din toți anii. Profesorul conducea ședința. Mi-a făcut o frumoasă caracterizare și apoi candidatura a fost supusă discuțiilor. Am mai fost lăudat de două-trei persoane. Lucrurile mergeau bine și nu părea a fi vreo problemă a primi votul (deși știam că am câțiva dușmani care se temeau că le-aș putea-o lua înainte dacă obțineam și acest statut de comunist). Aceasta până când colegul C. s-a ridicat și a spus, răutăcios: „Să explice tov. Ionescu de ce se ocupă de indienii americani și nu de un subiect național...” S-a făcut o liniște mormântală pentru câteva secunde. Apoi au început vociferările. Eu rămăsesem perplex pentru că nu știam cum să-mi argumentez pasiunea în spiritul materialismului dialectic la modă. Atunci, Profesorul s-a sculat încet de pe scaun și, cu glas precipitat, schimbându-și, de furie culoarea obrazului din aceea roz, plăcută, sănătoasă, într-una stacojie ce a trecut în purpuriu, a spus, cu ton ridicat: „Domnul C... Tovarășul C... nu vă permit să vă legați de preocupările științifice ale unui coleg...” Apoi s-a așezat și scoțând batista din buzunar, a început să-și ștergă fruntea brobonată, brusc, de sudoare. S-a trecut la vot și... nu am întrunit numărul necesar pentru a fi primit în P.C.R.! Pe moment am fost abătut dar nu mult după aceea mi-am dat seama ce noroc am avut să nu devin membru. Îi port și acuma o mare recunoștință ne-amicului C. pentru acest serviciu de care nu și-a dat seama că mi-l face. În pofida criticii în plen, eu am continuat să mă ocup de indieni și sunt mândru că nu am abandonat cercetarea. Chiar Profesorul m-a încurajat să nu-mi întrerup studiile în acel domeniu prea puțin abordat de români. Mi-a dăruit chiar o carte de specialitate în momentul când, în 1987, i-a fost dărâmată casa bătrânească de pe Str. Berzei și, cu sufletul rănit, a decis să emigreze în S.U.A. Trebuia să lichideze biblioteca și, ținând minte pasiunea mea, mi-a oferit volumul *Shaking the Pumpkin. Traditional Poetry of the Indian North Americans*, al cărei editor era Jerome Rothenberg (New York, 1972) – pe care îl teaurizez și acuma.

În acea vreme încălzirea cu gaze lăsa multe de dorit pentru că nu se dădea suficientă presiune la combustibil și flacăra abia pâlpâia. Pentru a putea beneficia de o temperatură suportabilă în camera de dormit – circa 15–18° C –, luasem obiceiul de a aduna, seara, vreascuri și chiar crăci mai mari din parcurile din jurul Străzii Sevastopol unde locuiam atunci. Le ardeam în sobă la orele nopții când gazul lipsea cu totul și reușeam să mă mai dezmoțesc când scriam, până târziu. Într-o după amiază m-am întâlnit cu Profesorul. Duceam la spinare o traistă plină cu găteje iar sub braț o ramură groasă, căzută dintr-un arbore. S-a mirat foarte mult: „Ce faci, dragă, cu aceste lemne?” „Le pun pe foc, dom Profesor! Nu este presiune la sobă și trebuia să găsească o soluție de a nu degera...” „Vai-vai! O să mă urmărească această imagine: un intelectual care se aprovizionează cu lemne din parcuri pentru a se putea încălzi când lucrează... O să o spun în America...” Acea a fost ultima noastră întâlnire înainte de a părăsi țara.

Aflasem din surse demne de încredere că ședința de partid organizată la Institutul de Arte Plastice, conform regulamentului, înaintea emigrării sale, prin care trebuia să fie exclus „cu mânie proletară” din organizație ca un element nedemn care a ales să se stabilească într-o țară imperialistă în loc să rămână în patria socialistă a „Epocii de Aur”, s-a transformat într-o caldă despărțire de colegii de catedră în care fiecare i-a adresat cuvinte frumoase, aprecieri și regrete că se despart. Nimic din acele demascări și înfierări ale colegului decăzut din demnitatea de membru de partid pentru opțiunea de a se expatria.

Dar șederea peste ocean, nu a fost prea îndelungată căci, în primii ani ai ultimei decade din secolul XX, după marile schimbări din 1989, Profesorul a revenit în Patrie și ne-am reluat relațiile. În 1997, când îmi finisam teza de doctorat, a acceptat să facă parte dintre referenții oficiali. Și chiar dacă la dizertație, pe 27 iulie 1997, nu a putut fi prezent din cauza unei plecări în S.U.A., a lăsat referatul ce a fost citit de altcineva. Peste câțiva ani m-a onorat scriind un frumos cuvânt introductiv la volumul *Cruce și semilună. Războiul ruso-turc din 1853–1854 în chipuri și imagini* (Ed. Biblioteca Bucureștilor, 2001) care era unul dintre capitolele tezei.

În intervalul 2001–2005, când a deținut funcția de director al Muzeului Țăranului Român ne vedeam destul de des. Pe vremea aceea eram cercetător la Institutul de Istorie „N. Iorga” iar clădirea acestuia se afla pe Șoseaua Aviatorilor, în preajma muzeului de pe Șoseaua Kiseleff. Plecam din birou, traversam parcul amplasat între cele două șosele – acolo unde, în copilărie, mă dădeam cu sania, la „groapă” – și mergeam să-l vizitez pe Profesor, să-i cer sfatul în privința diverselor cercetări pe care le întreprindeam sau pentru a-i duce extrase ale studiilor ce-mi apăruseră recent în „Revista Istorică”. Totdeauna se bucura de primirea acestor semne ale împlinirii mele științifice. Nu pot uita entuziasmul cu care a primit, câțiva ani mai înainte, cartea mea *Trista istorie a preeriei* (Ed. Globus, București, 1998) – rod al strădaniilor de aproape 20 de ani, cu începuturi încă din perioada de formare. „Bravo, dragul meu! Este prima lucrare serioasă de la noi despre indieni și despre istoria lor atât de zbuciumată. Și ce ilustrație bogată! Ai făcut bine că nu te-ai blazat după acel incident de la facultate... Mă felicit că te-am încurajat să continui. Iată, acum avem un volum care poate sta, cu mândrie, alături de titluri ale unor istorici americani de renume. Trebuie să o trimiți la Smithsonian, la Library of Congress și, de ce nu, să te gândești a o traduce.” (Nu am reușit să o traduc dar am donat-o la toate instituțiile sugerate de Profesor și la mai multe muzee dedicate istoriei Vestului american.)

A fost alături de mine, pe 9 iunie 2010, la Jockey Club, cu ocazia ceremoniei de lansare a cărții ce o publicasem recent, *Regina Maria și America* (Ed. Noi Media Print, București, 2009) când solemnitatea a fost onorată de M. S. Regele Mihai I. După intonarea Imnului Regal și discursurile de salut, Profesorul a făcut prezentarea, foarte elogioasă, a volumului (Fig. 3). Suveranul asculta cu multă atenție (Fig. 4). După încheierea părții oficiale, Majestatea Sa s-a întreținut, îndelung, cu Profesorul, în prezența președintelui Emil Constantinescu, abordând probleme de istorie, unele dintre ele încă neclare sau vulnerabile (Fig. 5). Fără a i-o cere, fără ca măcar să formulez vreo sugestie în acest sens, Profesorul a scris, din proprie inițiativă, o măgulitoare recenzie la această carte pe care a publicat-o în „Revista Istorică” Serie nouă, tom XXI, nr. 3–4/mai–august 2010 (p. 393–394). A fost o foarte agreabilă surpriză să descopăr această generoasă prezentare a volumului în paginile revistei unde, în acea perioadă, eram eu însumi un constant colaborator.

Fig. 3. Profesorul vorbind la lansarea cărții *Regina Maria și America*, 9 iunie 2010, Jockey Club, foto Cătălin Popescu.

Fig. 4. Profesorul vorbind în fața Majestății Sale Regelui Mihai I la lansarea cărții *Regina Maria și America*, 9 iunie 2010, Jockey Club, foto Bogdan Iorga.

Fig. 5. Majestatea Sa Regele Mihai I întreținându-se cu Președintele Emil Constantinescu și prof. Dinu Giurescu după lansarea cărții *Regina Maria și America*, 9 iunie 2010, Jockey Club, foto Aurelian Stroe.

de mând
dovada a faptelor
deschider europene
domnului
19.11.2015

STUDII ȘI CERCETĂRI DE ISTORIA ARTEI
ARTĂ PLASTICĂ, SERIE NOUĂ

Tomul 5 (49), 2015

Sumar

RON TYLER, Karl Bodmer and the American West.....

UWE SCHÖGL, Gustav Klimt in Contemporary Photographs.....

STEVE YATES, Proto Modern Photography. Innovation and Beyond.....

NOTE ȘI DOCUMENTE

REMUS NICULESCU, Constantin Lecca in Italia. După un jurnal de călătorie inedit.....

ADRIAN-SILVAN IONESCU, Un caiet de schițe cu portrete militare de Constantin Lecca.....

MIHAI SORIN RĂDULESCU, In jurul genealogiei lui Barbu Brezianu (II).....

STUDII ȘI CERCET. IST. ART., ARTĂ PLASTICĂ, serie nouă, tom 5 (49), p....., București, 2015.

Fig. 6. Sumarul revistei „Studii și Cercetări de Istoria Artei” tom 5 (49)/2015 cu aprobarea și aprecierea Profesorului.

În 2011 am preluat directoratul Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu” și, după o întrerupere de peste o decadă, am reluat publicarea importantei reviste de specialitate „Studii și Cercetări de Istoria Artei” (abreviat SCIA între cunoscători). L-am invitat pe Profesor să fie președintele Comitetului Consultativ al periodicului din care mai făceau parte câțiva foști studenți: Constanța Costea (între timp retrasă la mănăstire), Călin Demetrescu și Cristian-Robert Velescu. A acceptat cu multă amabilitate și, pentru primul număr care a fost pregătit într-un timp record, de doar două luni (iunie – iulie), chiar a oferit un material. Studiul domniei sale trata o problemă dureroasă și de stringentă actualitate din devenirea atât de „originală” și lipsită de stil unitar a Capitalei noastre, *Blocurile-turn din București*. (SCIA, Artă plastică, Serie nouă, Tom 1/2011, p. 253–259) Pentru ilustrarea sa am executat chiar eu o suită de fotografii ori am căutat în fototeca personală imagini luate în anii anteriori când acești coloși impropriei standardelor noastre urbanistice începuseră a fi construiți. Profesorul a fost încântat văzându-și contribuția atât de bine susținută de iconografie cu atât mai mult cu cât acel număr a beneficiat de ilustrație color datorită unei finanțări guvernamentale pentru publicațiile culturale care nu a mai fost acordată ulterior.

Totdeauna a răspuns, fără ezitare, apelurilor mele de a contribui cu un text atunci când pregăteam o lucrare colectivă de oarecare amploare. Cu ocazia aniversării celor o sută cincizeci de ani de la fondarea Școlii de Belle-Arte, în 2014, a acceptat să ofere câteva pagini memorialistice, scrise cu multă clădură și duioasă nostalgie, despre începuturile și activitatea sa de dascăl la această instituție, în anii 70–80 ai veacului

trecut, care coincideau, în mare măsură, cu anii de formare ai generației mele. *Aminiri de la I. A. P. „Nicolae Grigorescu”* a fost unul dintre materialele cu care se deschidea volumul *150 de ani de învățământ artistic național* (Ed. UNArte, București, 2014, p. 14–16).

Când convocam colegiul de redacție spre a discuta sumarul următorului număr al revistei SCIA, Profesorul participa totdeauna, cu mare interes, și dădea sfaturi pline de judiciozitate. Spre pildă, a sugerat să fie introdusă o rubrică de noi apariții unde titlurile recente să aibă și un scurt comentariu spre a o amplifica și a o completa pe aceea, oarecum limitativă, a recenziilor care erau selectate pe afinități electivă fără a putea acoperi tot orizontul editorial al anului. Așa a apărut *De Libris – Buletin bibliografic*, publicat cu începere din numărul 2/2012.

După dificila operație pe inimă, când nu a mai putut să se deplaseze, mă duceam anual să-i arăt sumarul și să-i ofer numărul cel mai recent al revistei ca și alte publicații ale Institutului. Mă primea cu voie bună și-mi vorbea de proiectele sale, îmi dădea noi articole sau cărți de-ale sale și se interesa, cu nedisimulată curiozitate, de preocupările mele, de mersul instituției pe care o conduceam și de cercetările în curs. Era foarte ancorat în realitate. Chiar în perioada când nu mai părăsea apartamentul știa „tot ce mișcă-n țara asta”. Era un mare patriot și suferea sincer pentru neregulile și proasta guvernare a țării. Față de mine, fostul student, orice formalism era eliminat, mă primea cu familiaritate, mă trata cu fursecuri (care se pare că-i plăceau în mod deosebit căci se servea și domnia sa în timp ce conversam). Într-o vară călduroasă a apărut în pantaloni scurți, cu o bluză subțire, deschisă la piept și încălțat cu sandale. Când era voios, ochii săi albaștri râdeau. Se entuziasma când îi duceam un conținut interesant. Pe paginile cu sumarul numărului 5 al revistei a scris într-un colț: „De acord. Revista a căpătat o deschidere europeană”, a semnat și a datat 12 nov. 2015 (Fig. 6).

Se crease între noi o relație de-a dreptul filială: după ce îmi pierdusem venerabilul tată, în 1999, îl consideram pe Profesor ca un al doilea părinte. I-am mărturisit acest lucru și a fost foarte emoționat promițându-mi că se va strădui să-l înlocuiască pe cel mutat din această lume.

De sărbători totdeauna îl felicitam. Cea mai recentă convorbire telefonică a avut loc în Duminica Paștilor, pe 8 aprilie, anul acesta. Nu aș fi crezut că avea să fie ultima... Am vorbit puțin, doar câteva cuvinte, spre a nu-l obosi: urările de rigoare și câteva succinte informații despre recente publicații ale Institutului, pe care intenționez să i le ofer. S-a bucurat, ca totdeauna, că mă aude și mi-a spus că mă așteaptă în vizită. Vizita nu a mai avut loc pentru că Profesorul a „plecat”!

Pentru generația noastră de studenți, pentru mine în special, el a fost și va rămâne **Profesorul**.

24 aprilie 2018

imediat după aflarea tristei vești

Adrian-Silvan Ionescu

DINU C. GIURESCU

(București, 15 februarie 1927 – București, 24 aprilie 2018)

Dinu C. Giurescu, s-a stins din viață la București, în 24 aprilie 2018. În omagiul postum adus de Academia Română a fost numit „unul dintre cei mai mari istorici români și profesor de incontestabilă reputație”¹, intelectualitatea diasporei considerându-l „un simbol al demnității românilor”, care a lăsat posterității „opera sa și dragostea de țară”.

Dinu C. Giurescu a fost descendentul unei ilustre familii de cărturari, purtând în sine noblețea a trei generații de istorici de marcă. Fiul lui Constantin C. Giurescu (1901–1977) și nepotul lui Constantin Giurescu (1875–1918) s-a născut la București, în 15 februarie 1927, unde a absolvit Facultatea de Istorie a Universității în 1950, iar în 1968 a obținut titlul științific de doctor la aceeași instituție de învățământ, cu teza dedicată voievodului *Ion Vodă cel Viteaz*, publicată în anul 1974.

La debutul carierei a fost muzeograf la Muzeul de Artă din București (1956–1964) și cercetător la Oficiul de Studii și Documentare al Ministerului de Externe (1964–1968), publicând volume precum *Documente diplomatice: Nicolae Titulescu* (1967), *Mihail Kogălniceanu* (1972) sau *La diplomatie roumaine et le Pacte des Quatres* (1969). Ulterior, a elaborat sinteza *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi* (1975) în colaborare cu Constantin C. Giurescu, și *Istoria ilustrată a românilor* (1981–1982).

În perioada 1968–1987 a fost profesor la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, titular al cursului de istoria civilizației europene, unde s-a alăturat unei pleiade de intelectuali de cea mai înaltă probitate intelectuală. Dinu C. Giurescu a scris, singur și împreună cu câțiva oameni de cultură, mai multe petiții pentru stoparea distrugerii monumentelor istorice și a sistematizării satelor românești, numărându-se între semnatarii memoriului redactat în 24 ianuarie 1985 împotriva demolării mănăstirilor Văcărești și Mihai Vodă, alături de Vasile Drăguț, Grigore Ionescu, Dionisie Pippidi, Radu

¹ <http://www.acad.ro/commem/doc2018/n0424-DinuCGiurescu.pdf>

Popa, Răzvan Theodorescu și Aurelian Trișcu. Protestul în timpul regimului ceaușist implica un risc maxim, iar atitudinea lor plină de demnitate în apărarea patrimoniului cultural național a fost pentru studenții de atunci un exemplu de curaj și moralitate, valori extrem de rare sub orice regim, după cum aveam să constatăm după prăbușirea comunismului. În plină dictatură, ei ne-au arătat că în România exista o lume a aristocrației intelectuale, caracterizată de verticalitate, noblețe, excelență profesională și umanism. Nu știam pe atunci, că aparținem ultimei generații de istorici de artă de dinainte de 1989, care a avut privilegiul de a se forma sub îndrumarea acestor profesori inegalabili.

În primăvara anului 1988, după ce casa părintească de pe strada Berzei nr. 47 a fost demolată, Dinu C. Giurescu a cerut azil politic în SUA, unde a emigrat cu întreaga familie. Colegă fiind cu fiica cea mică a profesorului, Ena, am asistat la derularea acestor evenimente triste, care aveau loc doar cu un an înainte de căderea dictatorului.

În Statele Unite (1988–1990) a fost *visiting professor* la William Paterson University of New Jersey și la A&M University Texas, publicând lucrarea *The Razing of Romania's Past* (1989), apărută în limba română sub titlul *Distrușterea trecutului României* (1994), temă reiterată și adusă la zi în cartea *Arhitectura Bucureștiului, încotro?* (2010).

Imediat după 1989, Dinu Giurescu a revenit în România, fiind profesor la Facultatea de Istorie a Universității București (1990–1997), locul în care și-a dorit întotdeauna să predea studenților, după cum avea să mărturisească în mai multe rânduri. A devenit membru corespondent al Academiei Române (1990), membru titular (2001) și vicepreședinte al Academiei Române (2014).

După reîntoarcerea în țară, cărțile sale aveau să fie dedicate preponderent evenimentelor istorice din anii 1940, când Partidul Comunist a acaparat în mod fraudulos controlul României: *Romania's Communist Takeover: The Rădescu Government* (1994), *România în al Doilea Război Mondial* (1999), *Imposibila încercare. Greva regală din 1945* (1999), *Romanian in the Second World War (1939–1945)* (2000), *Cade Cortina de fier. România în 1947* (2002), *Documente privind alegerile din 1946* (2001), și triada *Uzurpatorii. România, 6 martie 1945 – 7 ianuarie 1946* (2004), *Falsificatorii. Alegerile din 1946* (2015), *Lichidatorii. România în 1946* (2012). Împreună cu academicianul Mircea Malița a scris volumul *Zid de pace, turnuri de frăție – deceniul deschiderii: 1962–1972* (2011), iar în anul 2008 a publicat volumul autobiografic *De la Sovromconstrucții la Academia Română*. A coordonat lucrările *Istoria României în date* (2003), *România și comunismul: o istorie ilustrată* (2010) și *O istorie ilustrată a diplomației românești (1862–1947)* (2010), respectiv tratatul *Istoria românilor*, editat de Academia Română (volumele IX și X).

A primit din partea Președinției României Ordinul Național în grad de Cavaler (2000), și distincția *Nihil sine Deo*, acordată de regele Mihai I (2011), a fost onorat cu premiile mai multor organizații neguvernamentale, iar în 15 martie 2016 a fost desemnat membru de onoare al Fundației Europene Titulescu, la aniversarea a 25 de ani de la constituire.

*

În cele aproape cele trei decenii de la prăbușirea comunismului, Dinu C. Giurescu a fost una dintre puținele voci puternice ale societății românești, care a atras atenția de la înălțimea staturii sale de istoric de elită, asupra situației actuale a României. Observator lucid al vieții politice și culturale contemporane, a criticat până în ultima clipă a vieții, felul în care instituțiile statului tratează istoria românilor și centenarul Marii Uniri, atrăgând neîncetat atenția asupra formelor perfide ale neo-marxismului, care au ca scop, la fel ca buldozerele regimului ceaușist, distrugerea conștiințelor, trecutului și tradiției, pe fondul decadentei, ignoranței și nepăsării.

„Suntem sub imperiul prăbușirii noastre”, este mesajul tulburător sub care stau cele din urmă luări de poziție. Ultimul interviu, din februarie 2018, este marcat de tristețe și dezamăgire: „Ministerul Învățământului, în mărinimia lui, a tăiat Istoria din conștiința generațiilor tinere – de cel puțin 15 ani! – și astfel tineretul nu mai are cum să știe ce a fost cu noi în secolele trecute. [...] Mă doare când văd cum este neglijată propria noastră istorie și cum ea dispare din conștiința națională. Dacă nu am conștiința identității mele și a ceea ce reprezintă eu pe acest pământ, în acest colț al Europei, atunci totul e degeaba”².

Dana Jenei

² <http://roncea.ro/tag/dinu-giurescu/>

LELIA POP

(14 iunie 1929 – 27 iunie 2018)

La începutul verii lui 2018 a amuțit un glas al exegezei plastice pe undele radioului: Lelia Pop. Vocea sa mângâioasă, dicțiunea impecabilă, comentariul adecvat, informativ și liric în același timp, făceau din emisiunea „Arte frumoase” o enciclopedie vie a plasticii naționale și internaționale, trecute și prezente.

Născută la Rodna în județul Bistrița-Năsăud, Victoria Pop a absolvit, în 1949, Școala Pedagogică de Fete din Gherla. După măritișul din 1952 cu un aviator s-a stabilit la București unde a activat ca învățătoare, apoi ca inspector școlar și, din 1955, ca director de școală generală (clasele I–VII).

Atrasă de arte, din 1962 și-a schimbat profilul activității fiind încadrată ca secretar de redacție la Editura Meridiane iar anul următor ca redactor la Difuzarea Cărții.

În 1965 a fost angajată la redacția Cărți Noi unde a îndeplinit succesiv funcțiile de secretar de redacție, redactor și, între 1972 și 1974, redactor-șef. Între timp, găsisse timpul necesar să studieze dreptul la cursurile fără frecvență de unde, în 1970, și-a primit licența.

Dar nu a fost atrasă de o carieră juridică. De altfel, timp de 6 ani a avut niște probleme de sănătate și nu a mai lucrat fiind temporar pensionată (1974–1980).

Din 1980 debutează în presa vorbită prin angajarea la Radio-Televiziune. În acea perioadă cele două instituții aveau administrație comună, Lelia Pop făcându-și emisiunile în cabinetele de înregistrare ale Radioului de pe Str. Nuferilor (fostă și actuală str. General Berthelot) Nr. 62-64. Din acel moment, pentru aproape un pătrar de secol, Lelia Pop a fost „vocea” Artelor frumoase! Ea întocmea calendarul săptămânii, enunța aniversările istorice, făcea medalioane de artiști, lua interviuri, redacta cronici de expoziție, anunța evenimentele expoziționale mai

importante din țară și străinătate, recenza cărți de artă și invita critici de artă sau artiști cu care dialoga pe teme foarte variate. „Artele frumoase” deveniseră, sub coordonarea ei, o râvnită tribună de afirmare pentru plasticienii și criticii începători ori de încununare a unei cariere bogate pentru creatorii maturi.

Am fost unul dintre colaboratorii constanți ai emisiunii ei. Când mă prezentam la cabină eram totdeauna întâmpinat de doamna frumoasă și elegantă, total nepotrivită în acel mediu întunecat și meschin al clădirii ce necesita o radicală renovare dar nimeni nu se interesa de aceasta. Cu un obraz neasemuit de alb, ca porțelanul, niște ochi negri, foarte expresivi și un păr blond-pai, totdeauna coafat cu grijă, era o apariție pe care nu ai fi putut-o uita. Și așa a rămas până în ultimul ceas al vieții. Întregul ei chip amintea de acela al unei păpuși din secolul al XIX-lea care, la o mișcare a copilei căreia îi fusese dăruită, închidea și deschidea ochisorii de sticlă rostind, în același timp, un gutural „ma-ma”.

Pe lângă o întreagă suită de cronici plastice la expozițiile curente, am fost încurajat de doamna Pop să contribuie și cu materiale de istoria artei și portrete de plasticieni din secolul al XIX-lea cu care eram familiar. Mă pot mândri cu faptul că am încheiat, împreună, o epocă funestă – chiar dacă, puternicii zilei o numiseră Epoca de Aur: în seara zilei de joi 21 decembrie 1989, emisiunea „Arte Frumoase”, a fost ultima transmisie a vechiului regim pe undele radioului. De a doua zi totul a fost luat de valul revoluției, radioul a fost ocupat de patrioți și, pentru o anumită perioadă, au fost difuzate exclusiv știri și mesaje de tot felul prin care era exprimată adeziunea față de vremurile noi și făuritorii ei. Dar, în noaptea evocată, la finalul emisiunii dedicată artelor plastice – emisiune cu care se încheia transmisia postului radiofonic -, eu am prezentat cronicile la recente manifestări ale Cenaclului U.A.P. Botoșani și Atelier 35 Buzău. Doamna Pop și-a luat rămas bun de la ascultători după care a fost trasă cortina peste hidosul spectacol al celor 50 de ani de opresiune comunistă.

Emisiunea sa a supraviețuit vremurilor tulburi de după marea schimbare adusă de anul 1989. S-a schimbat doar ziua și ora transmisiei, de joia spre miezul nopții sâmbăta după-amiaza.

A susținut și încurajat mulți plasticieni, atât prin interviuri și exegeză orală cât și prin susținerea unor manifestări. Nu dau decât un exemplu recent: marea expoziție retrospectivă de la Sala Constantin Brâncuși a Parlamentului, din ianuarie 2017, a excepționalului profesor de tehnici plastice, prea timidul dar atât de talentatul și complexul pictor Liviu Lăzărescu, care s-a datorat, în foarte mare măsură, îndemnul și efortului Leliei Pop. La acel vernisaj am întâlnit-o pentru ultima oară pe frumoasa doamnă, micșorată și ușor adusă de spate din cauza vârstei – pe care niciodată nu i-am știut-o până în acest trist moment – dar la fel de cocheta și de elegant îmbrăcată. Chiar dacă pășea cu oarecare sfială și nesiguranță prin sala copleșitoare ca dimensiune, prezența ei iradia bucuria unei împliniri mult dorite: se afla peste tot, întâmpina oaspeții, saluta și vorbea cu toată lumea, comenta unele lucrări, dădea explicații celor necunoscători într-ale artei, îl sprijinea moral în toate felurile pe expozantul emoționat. Atunci mi-am dat seama de marea forță ce sălășluia în acel trup firav și împuținat.

I-a consacrat o prezentare monografică portretistului de caracter Silvan la împlinirea vârstei de 83 de ani unde a dovedit o deosebită pătrundere a fenomenului desenului satiric despuiat de orice intenție malignă. „Medalionul Silvan Ionescu” a fost transmis la emisiunea „Arte frumoase” sâmbătă 25 iulie 1992 și a fost difuzată, în reluare, la aceeași emisiune, sâmbătă 29 iulie 1995, cu ocazia aniversării celor 86 de ani ai artistului.

O lungă prietenie cu pictorul Vasile Grigore a transformat-o în muză, model, promotoare și protectoare a maestrului. În trei volume dedicate artistului – catalogul expoziției din 1982¹ de la Muzeul Național de Artă, cel al expoziției retrospective de la Sala Dalles din 1985² și albumul din 1985³, Lelia Pop a elaborat antologia de texte și cronologia. Același concurs total a fost acordat și atunci când a fost constituit Muzeul Vasile Grigore precum și organizarea ultimelor expoziții ale artistului.

Prin emisiunile ei, prin portretele de artist, prin interviuri și comentarii, Lelia Pop a marcat exegeza radiofonică de artă pe o perioadă de 20 de ani. Chiar dacă a pornit pe calea fără de întoarcere, glasul ei viu, pregnant, se va păstra în memoria afectivă a ascultătorilor care au iubit-o și i-au prețuit contribuțiile iar acestea vor fi teaurizate în „Fonoteca de Aur”. În acest fel, așa cum merită, Lelia Pop „nu a murit de tot”!

Adrian-Silvan Ionescu

¹ Vasile Grigore, catalog de expoziție, mai-iunie 1982, texte de Alexandru Balaci, George Bălăiță, Constantin Chiriță, Vasile Drăguș, Grigore Arbore, Dan Grigorescu, George Macovescu, D. R. Popescu, Muzeul de Artă al R. S. România, București, 1982.

² Vasile Grigore, expoziție retrospectivă de pictură și desen, Sala Dalles, București, aprilie 1985.

³ Vasile Grigore, Text de Vasile Drăguș, Antologie de texte, cronologie și bibliografie de Lelia Pop, București, 1985.